

НИКИФІР ЩЕРБІНА

АСАН ІЗАТ
ПОЕЗІЯ В ПРОЗІ

БУРУЮТЬ збори. У залі
дружньо-грозові слова. На
кону секретар партосе-
редку:

„Асан Ізате! Ти заслужив на кращу премію в колгоспі“.

Асан устав, іде до столу, в чорній шапці й латаних чуве-
ках. Шкарубкі засмаглі руки. В очах, чорніших від маслин,
іскряться радістю думки.

Це він з бригадою своєю каміння сірих скосогорів обернув
на квітучі помаху густих грядок городів.

Тепер іде до столу, теплі окрики услід:

Привіт, Асан Ізате!

Привіт, несхибний комуністе!..

Дрібно перебирає дзвониками рвучка кваплива хайтарма¹.

Гомін голосів наповнив усю залю із кінця в кінець.

Знаєм, знаємо Асана!

Він учив нас, як кохати кожний кущик, корінь і стебло...

До землі згинались пахучі лози винограду в прозорих кап-
лях ягід медяних. Шумував безкрайно схилами червонощум
стрімких брижів, налитих мідно-стиглим соком баклажанів.
Стояли у пригнутих до землі вагою яблук вітах простягнуті
попід горами сади.

Це сліди його роботи, сліди невтомних рук чорнобородого
дідка. На скронях в його сивий пух, та серцем він цвіте по-
молодому!..

Гей, назустріч нам простори несходимі!

Як туман, на вік розвіялися тіні Ібриша і Мамуладзе².

Над прибоєм, над кипарисовим гужем ген привітно голубіє
тиха Яйла...³

Секретар партосередку подав костюм:

„Це подарунок од колгоспу“.

Вклонивсь Асан:

„Ще не раз грядки чорнасті я приберу в барвистий розсип,
ясний врожай городини.“

Не раз сади осіннім подарунком гори груш, інжиру, яблук
на вітах піднесу.

В усі краї Союзу побіжать вагони набубнявілих медами ту-
гих пахучих грон живного винограду.

Щовесен ещельони огірків, редиски й баклажанів — гей на
Північ, на Москву!

¹ Хайтарма — татарська урочиста музика, своєрідний туш.

² Ібриш і Мамуладзе — старшини куркульських банд років 1922—1923.

³ Яйла — висока полонина Кримських гір над узбережжям моря.

Привіт, Асан Ізате!
Привіт, несхибний комуністе!

... Переливна хайтарма. Святковий шум переджовтневого
джийни¹

Грудень, 1931, Алука

І. М И К И Т Е Н К О

НЕВІДКЛАДНІ ЗАВ- ДАННЯ ПЕРЕБУДОВИ РОБОТИ ВУСПП

ДОПОВІДЬ НА 2 ПОШИРЕНОМУ
ПЛЕНУМІ РАДИ ВУСПП

П р о д о в ж е н н я ²
ХІ

РОЗГОРНУТИ БІЛЬШОВИЦЬКУ
С А М О К Р И Т И К У

Це покладає на нас неймовірно великі обов'язки перед робітничою класою, перед її партією. Ми повинні відповідати за цілий масовий пролетарський літературний рух, за цілу радянську літературу. Призов робітників-ударників, який ми попри всі значні недоліки та огріхи, провадили й провадимо в основному успішно, — справді перетворює ВУСПП на масову літературну організацію робітничої класи. Партія здійснює Ленінові заповіти про те, що „літературна справа повинна стати часткою загальнопролетарської справи.“

Ніде в цілому світі література не користується з такої виїмкової уваги, яку має вона у нас від своєї класи. Виправдати цю увагу ми можемо лише здійснюючи історичні вказівки тов. Сталіна, б'ючись за лінію партії з усією більшовицькою непримиренністю.

Ми відстаємо від підвищених вимог пролетаріату, ми не спромоглися дати до цього часу збірний тип героя, творця більшовицьких темпів. Це відставання пролетарської літератури, як цілком слушно зазначає редакційна стаття „Комуніста“, особливо гостро відчуває ленінський комсомол.

Як поставив перед нами питання про сплату боргу ленінський комсомол? Він поставив питання про показ позитивного героя соціалістичного будівництва, що володів би розумом мільйонів молодих трудящих (тов. Косареє), про цілковиту й повну перебудову, про поворот її до ленінського комсомолу.

ТОВАРИШІ, ми зросли за проводом партії до великої масової організації пролетарської літератури, яку партія визнала за основну, найближчу до партії. Тов. Косіор на XI з'їзді КП(б)У сказав:

„ВУСПП це найближча до нас організація, що об'єднує наші найпевніші кадри.“

¹ Джийн — збори.

² Див. Гарт № 3, 1932 р.

Так рішуче це питання в новій його якості ще не стояло перед нами. Заслуга ленінського комсомолу, що гостро й слушно критикував наші помилки, є величезна. А як ми реагували на вимогу ленінського комсомолу? Ми не зразу зрозуміли ці вимоги й не зразу їх прийняли. Ми мусимо визнати, що тут у нас не все гаразд, що ми довгий час не реагували як слід на вимоги комсомолу. Виступи тов. Бойченка на VII з'їзді та на VIII пленумі ЦК ЛКСМУ в справах літератури, виступ т. Косарева, статті „Комсомольской правды“ та „Комсомольця України“ не знайшли у нас достатнього відгуку, ми не зробили своєчасно потрібних висновків для себе.

Ми більше займалися оргпитаннями і часом займалися ними неправильно.

Насамперед треба сказати, що ми передчасно ставили питання про злиття „Молодняка“ з ВУСПП. Ми недостатньо розуміли тут лінію партії та лінію ЦК комсомолу. А спроба т.т. Овчарова, Примера, Шишова (в статті „За спільну роботу з комсомолом“) протиставити нашої консолідації резолюцію „Забоя“, що вимагала раніше, ніж приймати до ВУСПП колишніх членів „Пролітфронту“ злити ВУСПП і „Молодняк“, було по суті спробою ревізії лінії партії в цьому питанні. „Комсомолец України“ цілком справедливо засудив цю помилку товаришів.

Ми наробили в цьому питанні досить помилок, але головна хиба в нашій роботі щодо комсомолу це те, що вимоги ленінського комсомолу до пролетарської літератури застали нас непередбаченими для того, щоб одразу їх зрозуміти, взятись здійснювати. „Комсомолец України“ слідом за „Комсомольской правдой“ поставив в основному правильно питання про відставання пролетарської літератури, про недостатність самокритики, про перебудову форм і метод роботи ВУСПП. А ВУСПП і „Молодняк“ не поставили основних питань, зв'язаних з перебудовою та розгортанням самокритики. Всі наші помилки заважають нам, гальмують даліше розгортання пролетарського літературного руху такими темпами, що відповідали б темпам соціалістичної реконструкції.

ВУСПП, як і ВОАПП у цілому, має ряд важливих помилок. Візьмем хибне гасло про генеральну лінію РАПП. Ця помилка була і у нас. На неї грішили багато з наших товаришів — Овчаров, Кириленко, Ключня й ін. Я беру також свою доповідь на минулому пленумі Ради ВУСПП. На сторінці шостій я знаходжу таке місце „до боротьби за генеральну лінію пролетарської літератури.“ Виявляється, що ми всі грішні на цю генеральну лінію і це свідчить про те, що ми або недостатньо розуміли, що немає якоїсь особливої лінії пролетарської літератури, окремої від лінії партії, або, розуміючи це, недбало ставилися до хибного гасла. Я, наприклад, не можу погодитись з тим, що ми будь-коли якоюсь мірою протиставляли лінію РАПП чи

ВУСПП, чи цілого ВОАПП лінії партії. Це абсурд. Ми завжди воювали за лінію партії в літературі. А проте називали не боротьбою за генеральну лінію пролетарської літератури. Називали неправильно і тепер цю помилку мусимо виправити. Візьмім гасло РАПП про „одеміяніввання поезії“ гасло неправильне і шкідливе. Подекуди воно траплялось і у нас. Так, наприклад, „одеміянувати“ українську пролетарську поезію дуже любляв т. Ключча. Ми до цього часу не скритикували цього гасла ні в себе, ні у РАПП. ВУСПП є організація, яка відповідає не тільки за себе, але й за братні організації, за цілий ВОАПП. Без ВОАПП'у, без цілого пролетарського літературного руху РСРС не було б ВУСПП. Тільки в пролетарській єдності всіх національних загонів ВОАПП зросла, змужніла пролетарська література РСРС. Відрив ВУСПП від ВОАПП нічого доброго не віщував би пролетарській літературі УСРС. Тим то ми мусили б по-більшовицькому критикувати й помилки керівництва РАПП і ВОАПП. Ми цього не зробили, в цьому наша помилка. У нас були елементи організаційного фетишизму? Безперечно були. Редакційна стаття „Комуніста“ вказує на те, що, наприклад т. Овчаров намагався навіть підвести „теорію“ під цей фетишизм. Вияви цього оргфетишизму були в інших товаришів. Ми мусимо надалі цей оргфетишизм ліквідувати. Були у нас елементи адміністрування? Безперечно були. І були вони на шкоду ВУСПП, що є організацією ідейно виховною, організацією творчою, а не організацією державно-адміністративного порядку. А в нас часом дехто любить покрикувати, погукувати на письменників, адмініструвати їх замість виховувати. Це річ неприпустима. Ми мусимо рішуче вижити подібні явища з нашої вусппівської дійсності.

Ми недостатньо розгорнули самокритику. Це безперечний факт. В редакційній статті „Комуніста“ питання про самокритику у ВУСПП'і поставлено руба, питання поставлено рішуче, питання поставлено так, що надалі ми не зможемо припускати жадних спроб замазувати критику і самокритику. Такі спроби й тенденції треба розглядати як гальмування розвитку пролетарського літературного руху. Наш пленум, виходячи з указівок партії, мусить дати правильні настанови в розгортанні критики і самокритики. Пленум своєю роботою покладе початок справжньої більшовицької критики і самокритики наших помилок. Партія вимагає від нас забезпечення бойових темпів перебудови роботи. ВУСПП може здійснити ці завдання тільки за умови найширшого розгортання самокритики, ліквідуючи гнилу, шкідливу теорію „свого не б'ють“. Це антипролетарська теорія, це шкідлива теорія, яка не може мати місця в пролетарській літературній організації. Ми мусимо залучити до критики і самокритики увесь наш творчий і критичний актив і насамперед робітників-ударників призовників пролетарської літератури.

У нас недостатньо розгорнулася творча дискусія саме як творча дискусія. „Комуніст“ цілком правильно вказав нам на хибі нашої дискусії. Питання про корінний поворот пролетарської літератури ми не спромоглись як слід поставити. Не поставив цього питання, як треба було його поставити, і я в своїй статті „Лицем до комсомолу“. Я в цій статті говорив і про наші недоліки і про те, яке мусить бути велике більшовицьке мистецтво і про низький художній рівень наших творів, але на основне питання, яке поставив перед нами комсомол, я прямої відповіді не дав. Я затушував це питання, замазав гострі кути. Я не скритикував також помилку воапнівського керівництва. Я не спроміяв в своїй статті рубка поставити питання про корінний поворот „лицем до комсомолу“. Не зрозумів, що тут мова мовиться саме про крутий поворот, про нову якість цієї роботи. Тов. Микитенко зробив другу помилку тим, що питання повороту лицем до комсомолу трактував як поточне завдання. Він не зрозумів, що тут мова мовиться про крутий поворот, про нову якість цієї роботи, а захотів це підняти посиленням на кількість творів комсомольської тематики. Таке трактування явно звужує й принижує нинішні великі завдання, що стоять перед ВУСПП у спільній роботі з комсомолом. А таке приниження шкідливе, бо мова мовиться про рішучу перебудову роботи ВУСПП.“ Так цілком вірно кваліфікував мої помилки „Комуніст“.

Пленум мусить скритикувати помилки статті „Лицем до комсомолу“ і дати всім організаціям ВУСПП чітку директиву про спільну роботу з комсомолом, про створення гідних лєнінського комсомолу творів, присвячених комсомольській героїці.

Разом з тим пленум мусить рішуче засудити вияви груповщини у ВУСПП. Як на один з прикладів цієї груповщини. „Комуніст“ указує на статтю т. т. Овчарова, Примера, Шишова „За спільну роботу з комсомолом.“

„Все ж, де причини такого відставання в перебудові роботи ВУСПП — пише „Комуніст“. — Вони безперечно, і в тому, що провід ВУСПП має в собі недозволенні елементи груповщини. Замість усім разом по-партійному дбати за перебудову роботи ВУСПП, ми маємо факти групових, неправильних виступів. Безперечно, такого порядку виступом є стаття трьох: Овчарова, Примера, Шишова в „Комсомольці України“. Вони в своєму груповому запалі, критикуючи провід ВУСПП, недозволено відірвавши сами себе від відповідальності за цілий провід, порядком розгортання творчої дискусії намагаються критикувати розв'язані від партії питання про влиття до лав ВУСПП частини колишніх пролітфронтівців, про необ'єднання рік тому „Молодняка“ з ВУСПП. Нема чого й казати, такі факти мають зазнати рішучої відсічі, і цілком правильно зробив „Комсомолец України“, що в своїй статті ці виступи викрив і засудив.“

Але було б великою помилкою з нашого боку цей приклад групувщини, який наводить „Комуніст“, вважати за єдину перешкоду в нашій перебудові. Ось, мовляв, Овчаров, Пример, Шипов роблять неправильні виступи, а ми, все керівництво ВУСПП, зробили все для того, щоб забезпечити перебудову, щоб викоринити з наших лав шкідливу групувщину. Ми не маємо права так сказати, бо в дійсності ми не все зробили для того, щоб до кінця викрити й засудити гнилу теорію „своїх не б'ють“. Ми критикуємо власні помилки, але ми ще дуже мало зробили для рішучої ліквідації групувщини.

„Треба також одверто сказати, що провід ВУСПП'у не забезпечив такої роботи, такої обстанови, яка б сприяла боротьбі з групувщиною, яка призвела б до якомога скоршої ліквідації групувщини.“ Так цілком вірно говорить „Комуніст“ у статті „За велике більшовицьке мистецтво“, всі твердження якої керівництво ВУСПП цілком і повнотою поділяє, вважаючи статтю за дороговказ для дальшої своєї роботи.

Другий поширений пленум Ради ВУСПП, що являється поворотним, самокритичним, перебудовним пленумом нашої організації, мусить по-більшовицькому виконати вказівки партії, викрити всі наші помилки і визначити в своїх постановах шлях справжньої перебудови, шлях дальшого піднесення нашої роботи на рівень нових завдань будівництва соціалізму.

ХІІ

ЗА ПАРТІЙНУ ЛІТЕРАТУРУ

Товариші, ми творимо нову, велику, вільну літературу, літературу робітничої класи, літературу пролетарської революції, літературу партійну. Завдання партійности в літературі це основне завдання, головне завдання, що стоїть перед нами. Тільки на основі ленінської партійности, здійснюючи вказівки найкращого учня Леніна, вождя партії і світового пролетаріату тов. Сталіна, ми можемо створити таку літературу, якої вимагає від нас робітнича класа, ленінський комсомол, комуністична партія. Класові вороги пролетаріату, соціаль-зрадники та соціал-фашисти, служки капіталістичних держав беззубо клеплять на літературу робітничої класи СРСР, що є провідною літературою світового пролетаріату. Ось що пише, наприклад, про нашу літературу „Социалистический вестник“.

„Ведь сейчас малейшее свободное проявление в литературе СССР стало неслыханной контрреволюцией. Когда-то Троцкий писал, что литераторы формалисты были единственными борющимися противниками марксизма на территории СССР. Да, некогда ВКП могла позволить себе роскошь оставить в легальном положении своими противниками... литераторов формалистов... Теперь и этой роскоши позволить нельзя, на них уже давно выпустили свору всяких чекистов, заставили пока-

яться во всіх семи смертних гріхах і в 24 часа стать „марксистами“. Что ж, и стали, как сумели...” (Сміх).

Характеристично, що у всій цій лавейській коплятині, у всьому цьому дурному й бездарному паскудстві й наклепництві, в цих брудних помилах „Соціалістического вестника“, як „капітан“ контрреволюції плаває пан Троцький, на якого зворушливо спирається соціаль-фашистський журнальчик. Характеристично також і те, як цей журнальчик бере під свою „високу руку-формалізм“, цей вияв буржуазної ідеології в літературі, буржуазних реставраторських теорій. Подивіться далі, якою сказженою слиною бризкає журнальчик на тих наших попутників і союзників, що, перебудовуючись, намагаються опанувати світогляд пролетаріату. Він всіх їх об'єднує в одну групу формалістів і беззубо примушує „в 24 часа стать „марксистами“ під загрозою чкістських тортур... Не можна без огиди й подиву з надзвичайно низького розумового рівня цих льокаїв буржуазії читати їхні писання.

І ці, наскрізь продажні люді, навіки спродані буржуазії з усіма вбогими крихотками свого спотвореного льокайством мозку насмілюються захищати „свободное проявление в литературе“.

Так, ми творимо велику, одверто зв'язану з робітничою класою і через те єдино вільну в цілому світі літературу. Ми, пролетарська література СРСР, ведемо перед в революційному літературному рухові світового пролетаріату. В цьому, звісно, дуже мало приємного для продажного контрреволюційного журнальчика. Він знає, що „жити в суспільстві і бути вільним від суспільства не можна“. Живучи в країні буржуазної диктатури, він це чудово почуває на своїй шкурі. Адже „свобода буржуазного письменника, художника, актриси є лише замаскована (або лицемірно замаскована) залежність від грошового мішка, від підкупу, від утримання“, — дарма, що він розумово обмежений, не може не знати цього. Але, намагаючись маскувати свою залежність від утримання, він патакає про „свободные проявления в литературе“. Нічого крім огиди не може почувати від цього патакання пролетарський письменник, союзник ба навіть і попутник пролетаріату, який знає, що „у противагу буржуазним звичаям, у противагу буржуазній підприємницькій крамарській пресі, у противагу буржуазному літературному кар'єризму та індивідуалізму, „панському анархізму“ та гонитві за наживою—соціалістичний пролетаріат має висунути принцип партійної літератури, розвинути цей принцип і запровадити його в життя в можливо „повніший і суцільний форми“ (Ленін).

Соціалістичний пролетаріат СРСР здійснює ці Ленінові слова. Літературна справа у нас стала часткою загальнопролетарської справи всесвітньо-історичного значення. Ми творимо велику, вільну літературу робітничої класи, що піднесе людство на вищий щабель художнього розвитку. Ми творимо цю літературу

і створимо її на основі ленінської партійности. Але „розбійники пера й шахраї буржуазного друку“ за висловом тов. Горького, розповідають безглузді анекдоти про відсутність свободи нашої літератури, шукаючи собі підтримки від правих, реакційних елементів нашої літератури і спираючись у своїх твердженнях на „лідера“, передового загону контрреволюційної буржуазії — пана Троцького. „Розбійники пера й шахраї буржуазного друку“ зобов'язані від хазяїв доводити, що анекдот не лише заважає, але й зупиняє хід історії“ — писав недавно тов. Горький. Та їхні надії марні. Б'ючи реакційні елементи нашої літератури, знищуючи речників і ідеологів куркульні, ми будемо якнай-уважніше допомагати нашим попутникам та союзникам у їхній роботі, у їхніх прагненнях опанувати науку Маркса, Леніна Сталіна, у їхньому бажанні творити разом з нами „Магнетобуди літератури“.

„Це буде вільна література, бо не користь і не кар'єра, а ідея соціалізму і співчуття трудящим вербуватимуть нові й нові сили в її лави, — писав Ленін. — Це буде вільна література, бо вона служитиме не пересиченій героїні, не „верхнім десяти тисячам“, що нудьгують і мучаться від жиру, а мільйонам і десяткам мільйонів трудящих, які становлять квіт країни, її сили й майбутнє. Це буде вільна література, що запліднює останнє слово революційної думки людства досвідом і живою роботою соціалістичного пролетаріату, створює постійну взаємодію між досвідом минулого (науковий соціалізм, що завершив розвиток соціалізму від його примітивних, утопічних форм і досвідом сучасності (сучасна боротьба товаришів робітників)“. (Ленін „Партійна організація і партійна література“ т. 1 стор. 353 — 354, ДВОУ, 1931).

За цю літературу ми будемо воювати з усією більшовицькою непримиренністю, цю літературу ми будемо творити за проводом нашої партії і ми цю літературу створимо.

ХІІІ

БОРОТИСЯ ЗА МАРКСО-ЛЕНІНСЬКИЙ СВІТОГЛЯД

Ясно, товариші, що створити цю літературу ми зможемо лише, максимально опановуючи світогляд пролетаріату. Одною реконструктивною тематикою, хоч вона й має для нас виняткове значення, не можна підмінювати боротьбу за марксо-ленінський світогляд. Ми мусимо боротись за вдосконалення й поглиблення світогляду кожного пролетарського письменника, за піднесення цілого нашого руху на вищий теоретичний рівень.

Якщо ми хочемо, щоб наша література не тільки брала від нашої дійсності, а й давала їй, активно впливала на неї, допомагала партії, всій робітничій класі в великому будівництві

соціалізму, нам треба підвестись до рівня глибокого, діалектичного розуміння цієї дійсності. Ми говоримо про виховання нової людини, про класове насадження робітничих мас, яке вони мають діставати, читаючи твори пролетарських письменників. Ленін колись у „Друзях народу“ писав про те, що виховання робітничих мас, піднесення дисципліни тощо є своєрідна класова боротьба. Ці Ленінові слова якнайповніше відповідають нашим завданням щодо нових і нових тисяч і мільйонів робітників, які тепер приходять на соціалістичні підприємства — від села, від колгоспів, радгоспів і т. д. Коли ми не лише письменники, коли ми бійці робітничої класи в усій громадсько-політичній широчині цього слова, а такими ми повинні бути і ми такими є, коли ми керуємо цілим літературним рухом робітничої класи, — то ми справді мусимо сполучати нашу практичну й теоретичну роботу в одному річизні нашої письменницької діяльності. Ленін говорив у „Друзях народу“; „За цих умов теоретична й практична робота сполучається в одну роботу, що її так влучно характеризував ветеран німецької соціально-демократії Лібкнехт словами: Studieren, Propagandieren, Organisieren. Я думаю, що за умов класових боїв пролетаріату за успішне будівництво соціалізму, за виховання нового ставлення робітника до праці, що стає в нас „справою честі, справою слави, справою відваги і героїства“, ми, письменники робітничої класи, мусимо повнотою застосовувати ці ленінські настанови і ленінський стиль у нашій роботі. Ми мусимо опанувати велику ленінську спадщину, по-ленінському працювати і пропагувати наслідки цієї роботи серед робітничої класи.

Чи можемо ми, стоячи на такому теоретичному рівні, який ми маємо зараз, виконати ці завдання? Ні, не можемо. Ми дуже багато говоримо про діалектику, про марксо-ленінську методу, про опанування марксо-ленінської науки, але ми цю науку дуже повільно опановуємо. Ми недостатньо її вивчаємо. Ми наприклад, дуже шануємо діалектичний матеріалізм. Скільки ми сказали прекрасних слів про діалектично-матеріалістичну творчу методу. Ми знаємо, що навчитись застосовувати її в художній творчості не можливо, не маючи поглибленого марксо-ленінського світогляду. То ж ми й про світогляд наговорили не менше прекрасних слів. Наговорили, можливо більше, ніж прочитали, ніж вивчили. Але ж „хай би нас менше шанували, зате більше читали“ — мовляв колись Лесінґ. Згадуючи ці його слова, Ленін радить Михайловському менше хвалити Маркса та уважніше читати. Чи не можемо ми сказати про себе: краще нам менше запевняти, що діалектично-матеріалістична творча метода є єдино творча метода. яка дає можливість письменникові пізнавати, осмислювати дійсність і впливати на неї своїми творами, та більше вивчати її, глибше застосовувати її в своїй роботі. Я гадаю, що саме так ми повинні сказати. Нам треба рішуче взятися до опанування науки Маркса, Леніна, Сталіна.

Без цього піднести наш рух, нашу роботу на вищий творчий рівень неможливо.

Боротьба за марксо-ленінський світогляд є перший засновок до створення того збірного типу героя соціалістичного будівництва, якого від нас вимагають партія і комсомол. Тим часом ми не лише недостатньо боремось за світогляд, ми іноді навіть не усвідомлюємо ролі світогляду, як вирішного фактору у творчості письменника.

Дехто у нас навіть доходить до того, що відриває письменницьку продукцію від письменникового світогляду, розглядає цю продукцію зовсім окремо, схвалюючи чи не схвалюючи тенденції й настанови цієї продукції, але амнестуючи світогляд від хибної продукції, мовляв, світогляд тут ні до чого, хоч би з письменника й був апологет куркульні. Так, наприклад, т. Овчаров у своїй книзі „Нариси історії української літератури“ (Лім, 1931 р.) на сторінці 178 пише: „Сенченко не зумів по-пролетарському, як слід би було (дивний для вуспівського критика підхід до Сенченка. Не зумів, як слід було) окреслити носіїв капіталістичних тенденцій...“ І скорше скочується до апологетики капіталістичних тенденцій... І який висновок? А ось який: „Ми зовсім не маємо наміру закидати Сенченкові цей апологизм, як належність його особистого світогляду і переконань. Задля цього ми не маємо достатніх даних, бо розглядаємо зараз лише письменницьку продукцію Сенченка, а не його світогляд і діяльність у цілому, та й ставити собі за завдання говорити це про Сенченка особисто не маємо наміру і не могли б“.

Товариш Овчаров виступатиме тут і зможе піддати належній критиці ці та інші свої писання. Не скритикувавши їх, він не зможе посуватися вперед і гальмуватиме й наш дальший розвиток. Адже в нашій творчості є дуже багато недоліків саме світоглядного порядку. Микитенко, Ле, Кириленко, Кузьміч та цілий ряд інших наших товаришів мусять разом з усією організацією битися за поглиблення свого світогляду. Без цього вони не зможуть дати такої продукції, якої вимагає від них робітнича кляса. Настанови т. Овчарова наперед „звільняють“ нас від боротьби за світогляд. Які б не були зриви в нашій творчості, ми (коли б ми пішли за Овчаровим) могли б завжди виправдуватись: світогляд у нас марксо-ленінський, а от що продукція не відповідає підвищеним вимогам пролетаріату, то ми в тому не винні...

Ставши на цю точку, ми були б приречені на справжню безпорадність, на блукання буржуазними манівцями, на які збився т. Овчаров в питанні світогляду. Ми не мали б ніякої певности в своїй роботі, не знали, б яку продукцію ми дамо своїй клясі, ми були б сліпцями, що бродять в темряві інтуїтизму. Колись Гайнріх Сеґкевіч про Еміля Золя, талант якого він називав „народнім лихом Франції“, писав, між іншим таке: „Селянин, що возить снопи на тік, цілком певен, що він возить пшеницю,

жито, ячмінь, овес чи гречку, які підуть людям на здоров'я. Тим часом автор, що пише прозою чи найвишуканішими віршами, поспіль може сумніватися: чи не дав він замість хліба отруту? Чи не в його твір одна велика помилка або злочин? Чи не завдасть він шкоди? Чи не краще було б і для людей і для нього, щоб він нічого не писав і вбив би свою думку?" Обурюючись з Емілі Золя за те, що той показував буржуазну дійсність у всій її натуралістичній одворотності, Сенкевіч вимагав перепускати думки письменника через „фільтр“, шукав для нього „зовнішнього регулятора“. За цей регулятор правила йому релігії, найганебніша зброя пригнічення й експлуатації. Чи не ясно, що це є боротьба за активну роль буржуазного світогляду, за контроль свідомості над писаннями письменника, щоб той бува не писав чогось такого, що шкодить системі клясового пригнічення трудящих мас.

Для того, щоб не блукати манівцями, для того, щоб глибоко усвідомити нашу соціалістичну дійсність, щоб без вагань і побоювань за наслідки своєї роботи служити великій справі робітничої кляси, будівництву соціалізму, створенню безклясового суспільства, в якому неможливе ніяке пригнічення; для того, щоб робити це з цілковитою певністю, ясністю і радісним переконанням, нам треба викувати нашу комуністичну свідомість та марксо-ленінський світогляд.

XIV

СТВОРИТИ ЗБІРНИЙ ТИП ПОЗИТИВНОГО ГЕРОЯ

Ленінський комсомол з усією рішучістю поставив перед нами вимогу створити збірний тип позитивного героя соціалістичного будівництва. Боротьба за виконання цього завдання є одна з основних ланок творчої перебудови нашої організації.

Як же творити цей образ? Чи може він бути „героем“ без жадних протиріч, „героем“ на котурнах, схемою, ходячою комсомольською добродійністю? Ні, такого „героя“ ленінський комсомол не прийме, не визнає за свого героя, поверне його письменникові „за ненадобністю“. Бо комсомол — це наша клетотлива, багатобарвна героїчна дійсність з усіма її протиріччями, які письменник мусить діалектично усвідомлювати, пізнаючи нашу дійсність, як дійсність соціалістичну, як дійсність переможного соціалістичного наступу робітничої кляси, як дійсність великої перебудови світу на соціалістичних засадах. Саме так, у діалектичній єдності протиріч, переможній боротьбі нового в ньому з старим мусимо ми показувати героя соціалістичного будівництва. „Раздвоение единого и познание противоречивых частей его... есть суть (одна из „сущностей“, одна из основных, если не основная, особенностей или черт) диалектики“, учив

Ленін. „Условия познания всех процессов мира в их „самодвижении“, в их спонтанейном развитии, в их живой жизни есть познание их, как единство противоположностей. Развитие есть „борьба“ противоположностей.

Две основные (или две возможные, или две в истории наблюдающиеся.) концепции развития (эволюции) суть: развитие как уменьшения и увеличения, как повторение, и развитие как единство противоположностей (раздвоение единого на взаимноисключающие противоположности и взаимоотношение между ними). При первой концепции движения остается в тени *самодвижение*, его *двигательная* сила, его источник, его мотив (или сей источник переносится во вне — бог, субъект).

При второй концепции главное внимание устремляется именно на познание *источника* самодвижения. Первая концепция мертва, бедна, суха. Вторая — жизненна. *Только* вторая дает ключ к „самодвижению“ всего сущего; только одна дает ключ к „скачкам“, к „перерыву постепенности“, к „превращению в противоположности“, к уничтожению старого и возникновению нового. (Лен. сборник XII, изд. 2-е, ст. ст. 323-324. Ленин „К вопросу о диалектике“).

Не обожнючи протиріччя, як це робить дрібний буржуа, що, за висловом Маркса, сам є не що інше, як суспільне протиріччя, втілене в дії і що мусить виправдати в теорії, те, чим він є на практиці, а розуміючи боротьбу протилежностей саме як розвиток, ми мусимо творити образ такого героя, що є свідомим творцем нашого соціалістичного розвитку, свідомим борцем за справу своєї класи, свідомим борцем за більшовицькі темпи цього розвитку. Не інтелігентський хлюпик, що „роздирається“ своїми „внутрішніми протиріччями“, не індивідуаліст, що потопав в психологічній самоаналізі, як муха в малясі, і не напханий гаслами, а по суті безмістовний „герой“ голосної фрази потрібен ленінському комсомолу, а справжній герой нашої справжньої дійсності, що є дійсністю нечуваної активності і героїзму робітничої класи, дійсність соціалістичного змагання і світових рекордів, дійсність щоденних перемог і подолання старого тим новим, що росте у нас на кожному кроці, на кожній ділянці соціалістичного будівництва і класової боротьби.

Не облудна добродійність, а організована комсомольська впевненість, висока пролетарська свідомість, сталева відданість партії — ось ті якості, що їх хоче бачити ленінський комсомол у своїх героїв, що на ділі, в дійсності є такими, а не іншими. Ми мусимо відкидати все нетипове, не характеристичне для будівника соціалізму, саме, як для героя цього будівництва. Та відкидаючи це нетипове і прагнучи показати в нашому героєві саме те, що робить із нього героя соціалістичного будівництва, ми мусимо стерегтися схеми, мусимо запобігати такого „очищення“ і „вдосконалення“ героя, яке трапилось з одним персонажем в оповіданні М. Горького „Еще о чорте“.

Іван Іванович зажадав вирвати страсті з свого серця. Чорт прийшов йому на допомогу.

— Вы, кажется, выразили желание почистить себе сердце, а?

— Н-да... знаете, человек, не смотря на прогресс ума, все еще слаб в борьбе со страстями. Но — простите, если я не ослышался, вы предложили мне свою помощь в этом... предпринятии.

— Предложил и повторяю — готов служить вам.

І от чорт починає операцію. Він висмикує з трухлявого серця Івана Івановича одна за одною його пристрасті та погані почуття: шанобство, злостивість, боягузтво... Іван Іванович чим далі відчував все більше полегкості. Нарешті чорт висмикнув із серця свого пацієнта останнє щось невиразне, в чому жаден хемік нічого не розбере.

... — Надеюсь — теперь вы уже совершенно совершенны.

Тут чорт бросил на пол содержание сердца своего пациента, взглянул на Ивана Ивановича и обомлел.

Іван Іванович весь як - то обвис, ослаб, изломался, точно из него вынули все кости. Он сидел в кресле с раскрытым ртом, и на лице его сияло то неизъяснимое словами блаженство, которое всегда более свойственно прирожденным идиотам.

— Иван Иванович! — крикнул чорт, тронув его за рукав.

— А...

— Что с вами?..

— О...

— Вы что-нибудь чувствуете!

— Э...

— Вам дурно?

— О...

— Вот так святочное происшествие, — воскликнул растерянно чорт. — Неужели я это из него всю суть извлек, Иван Иванович!

— А...

— Так и есть. Одни междометия остались в человеке, да и то без всякого содержания... Что мне с ними делать?

Чорт подумав і знайшов, що з ним робити.

— Ба, — воскликнул он, щелкнув пальцами. — Вот идея. И сатана будет очень доволен... я славно придумал. Сначала я немножко просушу сие совершенство, а потом насыплю в него гороху... Из него выйдет преоригинальная погрешка для сатаны...

В чому сенс цього оповідання? В тому, що вирвавши із серця міщанина Івана Іванович шанобство, злостивість, боягузтво і ще якусь невиразну його „якість“, чорт вирвав із нього „всю суть“. Цим жив цей „герой“, це робило з нього „живу людину“, а позбувшись цих своїх дрібненьких „страстішек“, він став ідіотом.

Новий тип людини, що народжується в огні класової боротьби, в кипінні соціалістичного будівництва, теж не позбавлений пристрастей. Але це пристрасті нової якості. Це пристрасті борця, а не міщанина. Це пристрасті непримиренної зненависти до старого світу і горіння в боротьбі за світ новий, соціалістичний, за світ безкласового суспільства, де кожна особа — максимально розвинена індивідуальність, з своїми особливими

багатогранними якостями, які розвиваються у неї не в протидію колективу, а завдяки її колективному життю і творчості.

Зрозуміло, що спадщина минулого, сила звички, інерція класового суспільства ще діє і може впливати, і впливає навіть на позитивного героя нашої дійсності. Звідси і є боротьба в ньому і навколо нього нового з старим. Та боятися цього ніяк не слід, бо не дрібненьке шанобство, припустім, чи інша подібна „якість“ минулого суспільного ладу становить суть позитивного героя, а саме перемога в ньому нового, становлення його новою соціалістичною людиною. Треба вміти показати цей процес становлення, процес перемагання старих якостей, як класових категорій минулого, новими якостями, що є протилежні до пристраснів міщанства, обивателя, дрібного буржуа, анархіста, дрібного індивідуаліста. Показати, знов таки, не „соїтіє“ цих нових якостей, не героя, а виховування їх в огні класової боротьби, у гарті більшовицьких темпів соціалістичного будівництва — оце є шлях „удосконалення“ героя, якщо можна так висловитись. Він не має нічого спільного з механічним вириванням із серця героя тих його якостей, що є закономірною протилежністю до раз-у-раз народжуваних нових елементів його психіки.

Ми не раз уже говорили на наших з'їздах і пленумах про героя наших днів — робітника, будівника соціалізму. Але та постава цього питання, яку ми маємо тепер від комсомолу, це є постава питання в новій його якості. Нам треба це до кінця усвідомити, щоб з ясною перспективою взятися до здійснення цих завдань. До цього часу ми збірного типу позитивного героя, що володів би розумом мільйонів молодих трудящих, ще не створили. Але ми мусимо його створити і ми його створимо.

XV

БОРОТИСЯ ЗА ПОПУТНИКА І СОЮЗНИКА

Пролетарська література і її основна організація на Україні ВУСПП зросли під керівництвом партії стільки, що можуть і повинні взяти на себе відповідальність за цілий фронт радянської літератури, за кожного радянського письменника зокрема. Ми цю відповідальність на себе беремо і мусимо послідовно здійснювати ті величезні завдання, що стоять перед ними в цій галузі роботи.

Треба рішуче посилити боротьбу за попутника, за його перебудову, за переведення його на рейки союзника, за наближення його до завдань пролетарської літератури. Ми мусимо рішуче боротися проти всіляких шкідливих, механістичних концепцій і теорійок про „поляризацию літературних обивателів“,

з яких, мовляв, одна частина цілком з нами, а друга — цілком з нашими ворогами. Такі теорії не мають нічого спільного з нашими завданнями боротьби за попутника, їхня суть демобілізаційна. Ось, приміром, як уявляють собі Асєєв, Брік, Катаньян, Кірсанов, Незнамов боротьбу за попутника: „Поляризация социальных сил“, — пишуть вони в статті „Не отстанем“ („Литературная газета“, 18-XII-31) — раскалывает и наших литературных обывателей. Делит их так, что одни оказываются *целиком* с нами (обыватели. I. М.), другие — *также целиком* — скрытно или явно — с нашим классовым врагом“.

Яка ж тоді наша роль? „Поляризація соціальних сил“ розколює надвоє обивателів, дає одну порцію класовому ворогові, одну — нам. Одержуйте. Вони вже з вами, готові. Не можна собі уявити нічого більш неправильного, більш шкідливого, як отакі погляди на диференціацію серед попутників, що є довгий і складний процес перебудови психіки письменника під впливом нашого соціалістичного оточення, наслідком нашої упертої роботи з цим письменником, наслідком роботи самого письменника над собою, наслідком участі його в соціалістичному будівництві і т. д.

У такого попутника, що перебудовується, можливі різні фази цього процесу. Він може на певний час зупинитися, хитатись, мати сумніви. Але це не значить, що ми мусимо зараз же відкинути його від себе, віддати його класовому ворогові. Навпаки, ми ні на хвилину не повинні спускати з ока такого попутника, ми мусимо активно, настійно, уперто підштовхувати його, вести його вперед, допомагаючи йому нашою виховною роботою подолати труднощі перебудови. У нас не може бути жадного примиренства до хибного в творчості попутника. Ми мусимо це хибне гостро критикувати, ніяк не замазуючи його тим, що це, мовляв, попутник, що перебудовується, і ми йому пробачимо хибі в його творчості, хоч би вони й були скеровані часом проти нас, не будемо їх, мовляв, критикувати, щоб не відштовхнути попутника від себе. Цей „класовий мир“ нічого доброго ні нам, ні самому попутникові не дасть. Навпаки, він, якраз і веде попутника від нас, а не до нас. Тільки на основі принципіальної більшовицької критики попутницького шляху такого письменника ми зможемо домогтися остаточного переходу його на рейки союзників і далі — на рейки пролетарської літератури. Алеж це не має нічого спільного з теорією „поляризації“, що прирікає нас на пасивне ставлення до попутника.

Неприпустимо також підганяти під ряд попутників, ті праві, реакційні, буржуазні елементи в нашій літературі, які не лише не хочать виявити жадних ознак перебудови, а навпаки, активізуються в ворожому напрямкові. *Нещадний вогонь по правих реакційних елементах. Нищівний вогонь по буржуазних, фашистських, націоналістичних та всіляких інших ворожих нам літераторах. Жодного змішування їх з нашими попутниками. І одночасно — уперта,*

неослабна, якнайуважніша робота з попутниками і союзниками. Такі наші завдання в цій галузі роботи.

Треба сказати, що ми до цього часу недостатньо і незадовільно працювали з попутниками. Ми не знаємо, що і як роблять цілий ряд наших попутників. Ми мусимо домогтися зламу в цьому напрямку. Ідейно-виховна літературна організація робітничої класи, якою повинна бути ВУСПП, цього зламу мусить дійти, і ми його дійдемо.

XVI

НЕ ПІДМІНЮВАТИ БОРОТЬБУ ЗА
ЯКІСТЬ „ТЕХНОЛОГІЧ-
НИМИ ПРОБЛЕМАМИ“

Перебудовуючись сами, допомагаючи перебудові попутників і союзників, розгортаючи боротьбу за високу ідейність, за більшовицьку якість мистецтва і літератури, ми мусимо давати рішучу одсіч усяким спробам підмінювати проблему ідейно-художньої якості нашої літератури різними технологічними проблемами. На Україні ми мали доволі таких спроб. Свого часу небіжчиця „Нова Генерація“ устами В. Гадзінського проповідувала, що проблема реконструкції в літературі є, мовляв, не що інше, як проблема хорошого, не назадицького „технічного оформлення соціалістичних задумів“. Нам відомі настанови колишньої „техно-мистецької групи „А“ та одного з її лідерів М. Йогансена, що після теорії „мистецтво-лімонад“ проповідував погляди на літературний твір, як на досконалу машину; облудні буржуазні „теорійки“ В. Поліщука тощо.

Вплив цих шкідливих теорійок—ліфівщини, конструктивізму, спіралізму тощо на наших попутників і частково на деяких пролетарських поетів пролетарська література значною мірою пододала. Проте, ми їх ще не ліквідували остаточно. Тут іще цілому ВОАПП доведеться довго і вперто боротись за творчу лінію пролетарської літератури. Так, наприклад, автори згадуваної вже статті в „Літературній газеті“ Асєєв, Брік, Кірсанов та інші тлумачать проблему „літературного вираження“ ідей соціалістичної революції, як проблему технологічну. Вони так і пишуть: „Перед пролетарской литературой встает огромная технологическая проблема найти идеям социалистической революции полноценное литературное выражение“.

Зрозуміло, що це підхід ліфівський, а не пролетарський, хоч вони й говорять про пролетарську літературу. Перед нами встають величезні проблеми світоглядного порядку насамперед. Розв'язавши їх, ми розв'яжемо всі технологічні проблеми, і розв'яжемо саме в залежності від нашого світогляду. Тим часом згадувані товариші і завдання критики тлумачать відповідно до своїх технологічних настанов. „Совершенно ясно и понятно,—

пишуть вони,—что пока **наши критики** не научатся бегло читати *шифр літературної речі* — они не сумеют руководить пролетарским літературным движением” и т. д.

„Шифр літературної речі“ безперечно важлива річ. Та, на жаль, автори статті „Не отстанем“ підходять до цього шифру не з того кінця і таким чином явно відстають.

Нам усім потрібна, звичайно, крім усього, технічна літературна грамотність. Та ми б робили неприпустиму помилку, коли б починали виховання наших молодих кадрів не з питань більшовицької ідейності, не з світоглядних проблем, а з питань конструкції фрази, мистецтва вирізблювати окремі слова тощо. Цим самим ми б ставили проблему ідейно-художнього виховання наших кадрів з ніг на голову, а ще вірніше — тягли б їх на шлях буржуазного формалізму.

Що й казати, слово, конструкція фрази — річ надзвичайної ваги для письменника. Та навіть у непоганому творі може трапитись погана конструкція фрази, невдало поставлене слово, але твір від цього не гине. Зовсім інше буде з твором, коли в ньому так повестись з думками, з ідеями. Отак, наприклад, як сконструйована оця фраза у одного письменника:

„Щипає він тебе!—моргаючи в той бік, де лежав Андрій, усміхнувся Юхим, звертаючись до Трохима.

(Сміх. Голоси з місць: Хто автор?) Автор досить таки відомий. Це пише Володимир Винниченко в повісті „Голота“ (Сміх). Твір, як відомо, не зважаючи на цей словесний зрив, не поганий. Але уявіть собі, що було б з цього твору, коли б він увесь був написаний так, як оця фраза. Кількість подібних „конструкцій“ перейшла б у нову якість. Та щоб так зробити, треба мати певне ідеологічне спрямування. Отже знов таки ми приходимо до вихідної світоглядної точки, а не до точки технологічної. Не слова правлять світоглядом, а світогляд виявляється у відповідному словесному оформленні. Не слова організовують матеріал, а світогляд письменників. Нам доводиться говорити про ці абеткові істини тому, що різні літературні пошляки з надзвичайною зухвалістю намагаються твердити речі абсолютно несусвітні. Так, наприклад, сумної слави В. Полішук у передмові до посмертного видання збірки В. Ярини, твори якого потребують суворої критики, пише буквально таке:

„Мова Ярини—в основі мова лівобережного українського міста... Сюди приєднується велика доля широкої української літературної мови, яка фактично організовує весь цей матеріал приблизно в такій паралелі, як партія організовує й веде свою клясу“.

Ось до чого можуть ці люди договорюватись, коли їм не давати одсічі.

ТРЕБА ТЕОРЕТИЧНО ОСМИСЛИТИ СВІЙ ШЛЯХ

Треба ще раз і ще раз підкреслити, що проблеми реконструкції в літературі, проблеми перебудови нашої роботи ніяк не можна підмінювати боротьбою за технологічні проблеми, якими дехто пробує заступити головні завдання пролетарської літератури. Нам потрібне мистецтво глибокого й активного пізнання, осмислювання дійсності для того, щоб воно могло допомагати робітничій класі в будівництві соціалізму. Але щоб творити таке мистецтво, треба теоретично усвідомлювати свій письменницький шлях, свій творчий досвід, інакше не можна твердо і впевнено посуватися вперед. Цілком вірно говорить товариш Авербах, що „окремі письменники можуть не осмислювати теоретично свій творчий досвід, але раппівський рух у цілому (ВОАПП у цілому, отже й ВУСПП, треба додати. І. М.) повинен розв'язати це завдання. Без ясної постави такого завдання і його колективного розв'язання нам, звичайно, ніяк не вдасться керувати творчою дискусією, як школою виховання всієї маси пролетарських письменників, як школою передачі досвіду попередніх і більш виявлених новим, що тільки но починають, як школою лєнінської учби на основі вивчення і узагальнення практичної участі письменника в соціалістичному будівництві та ролі й місця в ньому художньої літератури“.

Тут нам треба рішуче й непримиренно боротися на два фронти за партійне розуміння мистецтва, проти основної правої небезпеки — різних виявів вороншини, меншовикуватого ідеалізму, формалізму тощо, та проти лівого опортунізму й вульгаризаторства, проти лівої небезпеки, що виявляється в літературі зокрема в різних ліквідаторських спробах. Вульгарна ліфовщина, що напірає на нас з своїми ліквідаторськими замахами, виникає на ґрунті недоцінки мистецтва, як художньої зброї пролетаріату пізнавати й перероблювати дійсність, як зброї мобілізувати маси на боротьбу за генеральну лінію партії.

Ця ліфівщина, це замилювання в машинах, за якими ліфовець не бачить людини, героя соціалістичного будівництва, ця вульгарна ліфівська пошлятина просякає, наприклад, книжечку Маловічка „Головам на плечах“ та інші його твори, а також твори багатьох інших поетів. „Мистецькі катафалки“ Семенка, яких він, як відомо, зрікся, розгулюють на сторінках Маловічків:

Не змовчу.
Не заціпять ніяк
Плякати зубів
„Йолки палки“.

Як був
так і буду
будівництва маніяк

маніяк
мистецьких катафалків.

Ви ж розумієте, як нам страшенно потрібні маніяки та їхні катафалки... І ось цей маніяк запевняє нас:

Як народивсь
так і загину.
(говорю в розумінні
це в тім),
що й життя моє
складна вікторина
для друкарниць
і фармацевтів.

Ми можемо і мусимо допомогти т. т. друкарницям і фармацевтам, де яких цей Маловічко ставиться з такою, цілком незрозумілою, зневагою. Ця „складна вікторина“ є звичайнісіньке дрібнобуржуазне футуристичне гробокопательство щодо мистецтва, як класової художньої зброї пролетаріату.

Це є підмінювання мистецтва тарабарщиною футуристичного маніяка.

Таким і подібним спробам вульгарної ліфівщини не може бути ніякої пощади.

З такою ж рішучістю треба боротися проти літфронтівщини, що часто-густо трапляється в нашій літературній дійсності. На боротьбу з літфронтівщиною закликають нас „Комсомольская правда“ і „Комсомолец України“. Літфронтівщину треба нещадно викривати, але не таким методом, як це зробив тов. Крижанівський у своїй статті проти т. Роховича. Викриваючи літфронтівську методику т. Роховича, т. Крижанівський припустився таких виразів на адресу т. Роховича, як „барахлович“ тощо. Це шкодить розгортанню творчої дискусії. Це не є метода пролетарської критики. Проти такої боротьби з цією самою літфронтівщиною ми мусимо рішуче боротися. Нам треба допомагати нашим письменникам усвідомлювати свої помилки й виправляти їх, а не паплюжити їх, не ображати, як це зробив т. Крижанівський.

Творча лінія ВУСПП недостатньо зафіксована відповідними творчими документами, як це ми маємо, наприклад, в РАПП. Ми не маємо до цього часу основного творчого документу, який міг би допомагати розвитку наших творчих угруповань. Це треба визнати за одну з найважливіших хиб нашої роботи.

Як ми сприяли розгортанню творчих угруповань? Дуже слабо. Не можна глушити творчі угруповання вимогами негайних декларацій, як тільки-но це угруповання народилося. Проте, кожне таке творче угруповання, працюючи не лише на себе, а на всю пролетарську літературу, здійснюючи лінію партії в своїй роботі, повинно ставити собі завдання теоретично усвідомити свій творчий досвід і це теоретичне усвідомлення зробити здобутком цілої пролетарської літератури. Як це робити? Чи

обов'язково в формі декларацій? Ні. Але обов'язково в такій формі, що охоплювала б увесь теоретичний обсяг творчих надбань того чи того угруповання.

Нетерпеливитись тут, якщо творче угруповання не може цього зробити на початку своєї діяльності, нам ніяк не доводиться. Але треба йому допомагати такого теоретичного усвідомлення своєї роботи діяти.

У нас є творчі угруповання „Напостівський гарт“, „Змагання“, єврейська творча група „Напостовізм“, творча група російських поетів Хазіна та Каца та інші. Але ми ще не знаємо їхніх творчих прямувань. Ті коротенькі декларації, що їх публікували наші творчі угруповання, дуже мало допомагають усвідомленню їхнього творчого досвіду. Побудовані на загальниках, часом з помилковими твердженнями, написані напшиду, ці декларації нічого не дають і самим угрупованням.

Я хотів би відзначити в цьому зв'язку ту спробу теоретично усвідомити свій творчий досвід, яку зробив Кость Гордієнко на сторінках „Літературного призову“ № 7 за 1931 р. в статті „Лінія пера“. Гордієнкова творчість довгий час було позначена пасивним споглядальництвом, „об'єктивним“ нотуванням фактів і через цей „об'єктивізм“ апологетичним переказуванням всіх і всяких балачок, які він чув колись на селі. Одне слово, в Гордієнковій творчості гостро почувався брак марксо-ленінського світогляду й партійного підходу до матеріалу. Кость Гордієнко правильно розв'язав для себе питання, виїхавши на довгий час в райони суцільної колективізації з метою глибокого знайомства з дійсністю, глибокого усвідомлення її. Ось як він пише про це в згаданій статті:

„У районах суцільної колективізації кристалізувався мій світогляд, бо тут, як ніде (бо ніде я й не був), гостро я відчув безглузду позицію „пасивного споглядальництва“ під час гострої класової боротьби. Вбивства голів колгоспів, підпали комун, отруїння криниць від озвірілої глитайні та інше шкідництво, на яке лишень здібна дегенеративна глитайська вдача, спроби перешкодити колишньому своєму рабові будувати соціалістичне господарство—усе це руба ставило вимогу—активізувати свою творчість.

Придивляючись до того, як колишні наймити на Волині будують колективне господарство, з якою безнастанною революційною активністю вони будують плани своїх колгоспів, воюють з куркульнею, учаться на цій бойовій практиці, Гордієнко признається:

„Безмежно ніяково було рівняти до цього власну пасивність літературну й політичну... Виринула думка: а що, власне, ти зробив, щоб відбити велику класову боротьбу, щоб відбити перебудову села, щоб морально та політично підсилити наймита, бідняка й середняка. Майже нічого.

Це дуже цінне признание, цінне насамперед для самого ж т. Гордієнка. Трохи далі він каже:

„Постає питання: невже я до того не уявляв собі запеклої класової боротьби, що точиться навколо соціалістичної перебудови села, не спостерігав отих підпалів, убивств голів колгоспів тощо. Звісно, уявляв розумів, як розуміють взагалі політграмоту. Та ось потрібний був „живий“ якийсь подразник, щоб відбувся гострий злам у моїй літературній роботі. Звісно, до цього треба додати теоретичну й політичну шліфовку в успішському оточенні, що призвела до ідеологічної кристалізації, до творчого випрямлення, до активізації літературної“.

Не зважаючи на дискусійні твердження, які є в цій статті т. Гордієнка, не зважаючи на те, що в творчості т. Гордієнка ще залишаються рештки його старої метсди, що діди Хірійохти, Триндиринди, Хелемелі ще не остаточно переможені, розкриті, виявлені в своїй класовій суті від т. Гордієнка, не зважаючи на все це, його творча стаття-деклярація є цінний для нашого руху документ і свідчить безперечно про активну перебудову письменника.

Треба рішуче активізувати творчу й теоретичну роботу наших творчих угруповань. Як принцип цієї роботи, ми мусимо провадити соціалістичне змагання між угрупованнями та між окремими письменниками. Перший досвід ми вже маємо. Нещодавно на сторінках „Комсомольця України“ оголосили соціалістичну угоду т.т. Хвильовий та [Епик, що взялися на певний термін написати романи, присвячені героїці комсомолу. Треба цей досвід поширювати, щепити його всій нашій організації, всьому її творчому активу.

Перебудовуючи ВУСПП на виробничо-творчий колектив, ми мусимо планувати роботу організації, роботу творчих угруповань, роботу окремих письменників. Працювати без плану неможливо. Точний план, суворе обрахування роботи — перший засновок успішності цієї роботи. Ми мусимо продумати проблеми реконструктивної тематики, мусимо забезпечити такий стан, за якого пролетарська література могла б дати відповідь своєму читачеві на основі питання реконструктивного періоду.

XVIII

СТВОРИТИ ІСТОРІЮ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ІСТОРІЮ ФАБРИК І ЗАВОДІВ

Партія поставила перед цілою робітничою класою величезне завдання створити історію громадянської війни та історію фабрик і заводів. Пролетарська література мусить якнайактивніше увімкнутися в цю нечуваного розмаху, велетенських масштабів творчу роботу. На тлі історії громадянської війни та історії фабрик і заводів, у світлі історичних завдань робітничої класи та її авангарду — комуністичної партії, ми мусимо вирішувати наші творчі проблеми, ставлячи й розв'язуючи найкардинальніші питання доби диктатури пролетаріату, даючи читачеві глибоку й вичерпливу відповідь на ці всесвітньо-історичного значення питання.

Справді, чи знайшла диктатура пролетаріату гідне її висвітлення в нашій художній літературі? Ні, ми ще не спромоглися на такий велетенський творчий розмах. У нас іще не тільки комсомол, а й партія чекає на певне висвітлення її ролі в пролетарській революції, в громадянській війні, в будівництві соціалізму, у створенні соціалістичних велетнів, у соціалістичній реконструкції сільського господарства, у перетворенні колишньої аграрної відсталої країни на країну соціалістичної ідустрії та машинізованого сільського господарства, на країну найпередовішого народного господарства в цілому світі. В цьому світлі показати героїв соціалістичного будівництва, велетенську боротьбу цілої робітничої класи за створення безкласового суспільства, до якого ми прийдемо через жорстоку класову боротьбу й зміцнення диктатури пролетаріату. Які, справді, незміряні творчі завдання стоять перед усім фронтом пролетарської літератури. Здійснюючи ці завдання, ми остаточно завойовуємо творчу гегемонію пролетарської літератури. Пленум мусить дати директиву всім нашим організаціям про потребу *якнайповніше увільнитися в ту роботу, яку розпочала вже головна редакція історії фабрик та заводів на терені УСРР.*

ХІХ

ЛІКВІДУВАТИ ГОСТРЕ ВІДСТА- В А Н Н Я К Р И Т И К И

Активізуючи кожного пролетарського письменника на виконання великих творчих завдань, ми мусимо рішуче поставити питання про піднесення на вищий ідейно-теоретичний рівень нашої критики, про ліквідацію відставання її від завдань соціалістичного будівництва, від завдань пролетарської літератури. Ми мусимо ставити питання про нашу критику з такою рішучістю, як його ставить партія. Критика мусить допомагати письменникові, мусить вести його вперед, вказуючи на помилки письменника, критика мусить показувати шлях-виправлення їх, мусить відкривати перед письменником перспективи, яких він прагнув би досягти, переборюючи всі труднощі, безперестанно працюючи над собою, безнастанно підвищуючи ідейно-художній рівень своєї роботи.

Критика наша мусить бути могутньою зброєю виховної роботи, як це підкреслює „Комуніст“. Такого стану з критикою ми ще не маємо. Часто-густо доводиться читати малописьменні, плутані статті та рецензії, ніби написані на коліні, на спіх. Критикуючи якусь помилку письменника, такий критик не допомагає виправити її, а ще сам робить сотню нових помилок. Терпіти цього далі не можна. Ось що пише „Комуніст“ про нашу критику: „Від них, від критиків, партія вимагатиме особливої відповідальності, їхню роботу партія перевірятиме надто суворо. Боротьба

за лєнінський етап у літературі вимагає від критиків особливої принципової чіткості, величезної відповідальності. Насамперед критик не має права бути неписьменний, критик має бути особливо пильний, а цього ми досі не маємо. Це ж факт, що досі у нас у критичній літературі гуляють троцькістські формулювання, не засуджені від нашої критики. Нещадно, по-більшовицькому треба викривати, наприклад, такі твердження: „Саме селянство в наші часи — ахілесова п'ята соціалістичного будівництва; той загін, що, рухаючись на старечих конячках і воликах не дає пролетаріатові швидко забігти вперед на коні індустрії, електрифікації в нове суспільство. Пролетаріят мусить іти вперед, не залишаючи далеко позаду село“ (В. Сухино-Хоменко „Пролетаріят і Література“, стор. 26).

Так, доводиться визнати, що в процесі своєї роботи ми зовсім недостатньо виявляли подібний троцькістський мотлох. Низку помилок, на які вказує „Комуніст“, ми лише тепер починаємо критикувати, а інші лише тепер виявляємо. Що ж робила наша критика раніш? Чим вона займалася? Чим пояснюється той факт, що в нас розгулюють троцькістські формулювання, хибні теорії, неподолана деборінщина, не скритиковані від нас твори на зразок „Богуна“ Соколовського, „В степах“ С. Божка та інші. Саме тим, що не було достатньої принципової чіткості, недостатньо розуміла критика величезну відповідальність за свою роботу.

Треба прямо сказати, що тут є значна частина вини і нашої, керівництва ВУСПП. Адже ми маємо керувати всією організацією, всіма ділянками її роботи, між ними й ділянкою критичної роботи. Ми мусимо звернути увагу наших критиків на ті чи ті явища, які треба взяти під обстріл, де треба виправдати, допомогти письменникові і т. д. Тут потрібна наша взаємна, наша спільна, колективна відповідальність, якої не можна досягти без справжньої колективності в роботі. Помилка, зрив, неправильне твердження того чи того нашого критика мусить боліти цілій організації, і якщо це буде так, то ці помилки швидко виправлятимуться. Переборюючи їх, організація зростатиме, підноситиметься на вищий теоретичний рівень. Тут не може бути місця груповому замовчуванню, замазуванню помилок. Треба нещадно боротись проти групової взаємоамністії, проти гнилої теорії „своїх не б'ють“. Критикувати треба всі помилки, не сходячи з принципіальних позицій на позиції групові, коли вогонь тенденційно скеровується не на основу, голову, небезпеку, а на тих чи тих „супротивників“ якоїсь групи.

Зрозуміло, що це саме стосується і нашої художньої творчості. І тут у нас недостатньо розвинене почуття взаємної відповідальності, почуття колективної зацікавленості в створенні тим чи тим письменником гідного цілої організації твору, колективного бажання виправити помилки й зриви у творчості окремих членів організації.

Тов. Авербах надзвичайно правильно, проникливо, з справж-

ньою великою зацікавленістю успішним зростанням і розвитком воапівського руху писав про це:

„Радуватися неудачам сеседи или болеть за них? Гордиться его успехами или завидовать им? Сознать себя частью борющегося коллектива или всячески противопоставлять общему делу свою личную и личническую карьеру? Действительный ответ на эти вопросы проверяется каждый день и каждым днем — тем самым проверяется и чувство взаимной ответственности пролетарских писателей. Но взаимная ответственность укрепляется только при условии взаимокритики. Кружки „взаимного словословия“ никогда не воспитывают подлинного чувства взаимной ответственности — в крайнем случае они заменяют его „взаимопокрытием“.

Ми не можемо ні покривати помилок наших товаришів, ні замовчувати своїх власних помилок.

„Ми повинні — пише „Комуніст“, — згідно з вказівками т. Сталіна, висловленими в листі до редакції „Пролетарской революції“, переглянути творчість наших критиків, письменників, щоб на основі партійного трактування кожного питання, вимоги партійності в цілій цій роботі, залучаючи широкі пролетарські маси, а насамперед, — ударників-призовників до літератури, переглянути цю творчість, створити таку обстановку, щоб у нас без належної суворої марксистської критики не гуляли такі романи, як, наприклад, Сави Божка — „В степах“, як Соколовського „Богун“ та деякі інші“.

Я мушу піддати суворій самокритиці той факт, що на минулому пленумі Ради ВУСПП, згадуючи наїзвичайніші твори цілої радянської літератури, я підвів саме під цю рубрику й книжку С. Божка „В степах“, не давши цьому роману належної суворої критичної оцінки. Цим самим я звичайно приспав і пильність самого автора до його шкідливих помилок у цьому романі. Я засуджую цей факт, як факт неухважного, наспіх зробленого перегляду книжки, на підставі якого (перегляду) не можна було згадувати в такому контексті цю книжку. Гірше стоїть справа з виступом т. Овчарова про цю книжку. Це — просто апологетичний виступ. Інші члени вуспівського керівництва та вся організація не скритикували до цього часу цих помилок, що зайвий раз підкреслює нашу недостатню пильність. Я не буду тут знову розглядати низку інших своїх помилок лише тому, що про них я вже говорив і на пленумі ВОАПП і в інших своїх виступах та доповідях, а також писав у нашій вуспівській пресі. Хибне твердження про те, що п'ять років тому не було жадного пролетарського твору, помилки з „Наступом“, якому ми несвоєчасно дали відсіч, помилки під час прийняття до ВУСПП колишніх пролітфронтівців тощо. Треба критикувати також помилки в критичних роботах т. т. Щупака, Коряка, Коваленка, Ключча та інших. В боротьбі за пролетарську літературу вони робили чимало помилок. Я вже згадував про некритичне ставлення до Плеханова у т. Щупака, яке він повинен розгорнено скритикувати. Треба підкреслити помилки нацдемівського правоопортуністичного порядку в працях т. Коряка, його невірну

антимарксистську схему історії розвитку української літератури, яка відбиває на собі націоналістичні впливи.

Я вже не кажу про цілий ліс нацдемівських правоопортуністичних та інших помилок у т. І. Лакізі, які ми мусимо нещадно розкритикувати.

Треба рішуче по-більшовицькому розкрити й перебороти всі наші помилки для того, щоб ми могли вільно і впевнено, за проводом партії, посуватися вперед.

XX

З КИМ І ЯК ПОЛЕМІ- ЗУВАТИ, КОГО — БИТИ

Ми кволо розгортаємо творчу дискусію. Ми не піднесли її на достатній теоретичний рівень. Не у всіх виявилось при цьому справжнє розуміння завдань творчої дискусії та тих форм, в яких ми мусимо її провадити. Часом у деякого розгарячилися пристрасті далеко не теоретичного характеру.

В зв'язку з цим нам треба поставити питання про те, як ми мусимо полемізувати між собою, як ми мусимо поводитись з нашими письменниками попутниками та союзниками і як ми повинні писати про ворожих, буржуазних літераторів.

Свого часу у нас організувалась була вуспівська творча група „індустріялістів“. Здавалось би, що завданням вуспівської творчої групи мала бути боротьба за спільну творчу й теоретичну лінію ВУСПЦ, якої ми не можемо одірвати від лінії політичної. При цьому у групи могли бути й мали бути свої творчі особливості, свої непогодження з пролетарським реалізмом, за лінію якого ми тоді боролися, свій підхід до застосування діалектично-матеріялістичної творчої методи, що є метою цілої пролетарської літератури. Про ці особливості й треба було говорити, але тоном полеміки з своїми, в своєму пролетарському таборі, хай гострим, хай непримиренним, але в кожному разі тоном пристойним, гідним пролетарських письменників, а не дрібнобуржуазних „буянів“ і „дотепників“.

Очевидно інакше дивиться на справу т. Мечислав Гаско. Він відкриває альманах творчої групи „Індустрія“ своїм віршем-маніфестом, що зветься „Ідем на вас“. Подивимося, з чим же і як виступає войовничий тов. Гаско:

Куди надалі скерувати свій шлях...

Життя коротке —

треба поспішати —

Коли на роздорожжі стати:

чекає крах.

Рахитною ходою

дурнів і міщан

не нам іти,

як тим,

що в запалі дискусій.

На схолястизму Ельборуси

Метафізичний свій екран повісили
й висвітлюють проблеми
виссані із пучки
Мистецтву манікюють ручки
і літературі ставлять клізми,
із романтизмів і реалізмів.

Чи не ясно, що такий „дискусії“ місце не в лавах пролетарської літератури, а десь на базарі, звісно не на радянському базарі. На цей альманах відповів статтею один із наших донбасівських товаришів — т. Бондаренко. Не хочу її цитувати, але мушу сказати, що тон, яким говорить т. Бондаренко про учасників цього альманаху, не багато кращий за тон самого т. Гаска. Він обзиває їх хлопчиськами, що прилипли до пролетарської літератури й т. ін.

Така „полеміка“ нікуди не годиться. Таку полеміку треба гнати з нашого вжитку. Саме тому ми так суворо поставилися й до тов. Крижанівського за його „барахловичів“ тощо. Або візьмим „полемічний спосіб“ т. Первомайського. Цей спосіб полягає в „фізичному впливові“ на свого критика, в „оскорбленні дійствием“. (Сміх). За цей „спосіб“ нам довелося вилучити т. Первомайського з лав пролетарської літературної організації. Такі й подібні „полемічні“ прийоми ми будемо й надалі безжально нищити, будемо випікати їх з наших лав.

Творча дискусія в лавах пролетарської літератури потребує найбільшої витриманості, найбільшої принципіальності, найбільшої ясності обстоюваних позицій, а не брутального поводження з „супротивником“ та зведення суті справи до особистих симпатій чи антипатій.

Дискутуючи на творчі питання, ми, пролетарські письменники, мусимо пам'ятати, що ми не нащимо один одного, а дискутуємо, вияснюємо справу, дошукуємось єдиної спільної для нас класової пролетарської лінії, що об'єднує, а не роз'єднує нас. Ми мусимо пам'ятати, що мета творчої дискусії — це максимальне згуртування всіх творчих і теоретичних сил організації навколо завдань боротьби за лінію партії, за створення „Магнетобудів літератури“, проти ворожої буржуазної літератури, з якою у нас не може бути іншої мови, крім мови нищівного вогню, крім цілковитого розгрому буржуазних літераторів.

Не дискутувати з буржуазними літераторами, а бити їх. Хто стане на інші позиції, той неминуче опиниться в стані Салтиковського „карася-ідеаліста“, що почав дискутувати з щукою, яка його під час цієї дискусії й з'їла. Цей дуже повчальний епізод я дозволю собі прочитати вам.

„Вечером, еще не успело солнышко сесть, как карась в третий раз явился к щуке на диспут. Но явился уже под стражей и притом с некоторыми повреждениями. А именно: окунь, допрашивая, покусал ему спину и часть хвоста.

Но он все еще бодрился, потому что в запасе у него было магическое слово.

— Хоть ты мне и супротивник, — начала опять первая щука, — да видно, горе мое такое: смерть диспуты люблю. Будь здоров, начинай.

При этих словах карась вдруг почувствовал, что сердце в нем загорелось. В одно мгновение он подобрал живот, затрепыхался, зашелкал по воде остатками хвоста и, глядя щуке прямо в глаза, во всю мочь гаркнул:

— Знаешь ли ты, что такое добродетель?

Щука разинула рот от удивления. Машинально потянула она воду и, вовсе не желая проглотить карася, проглотила его.

Рыбы, бывшие свидетельницами этого происшествия, на мгновение остолбенели, но сейчас же опомнились и поспешили к щуке — узнать благополучно ли она поужинать изволила, не подавилась ли. А ерш, который уже заранее все предвидел и предсказал, выплыл вперед и торжественно провозгласил:

— Вот они, диспуты-то наши каковы.

Був і у нас, у ВУСПП, подібний випадок. Одна фашистівська щука ковтнула одного нашого „карася-ідеаліста“ через те, що він почав дошукуватись у неї моментів, де вона не цілком буржуазна, де вона застосовує пролетарську творчу методу тощо, а не бив її просто в лоб. Я говорю про тов. Доленґа, що саме так поставився був до буржуазного літератора Івченка в своїх статтях про „Робітні сили“. Наслідки відомі. Тов. Доленґо опинився під фашистом Івченком.

Є така приказка: „на те і щука в морі, щоб карась не дрімав“. Взявши на увагу, що українською мовою щука зветься щупак і перевернувши цю приказку з голови на ноги, ми можемо сказати: того й не дрімає Щупак у ВУСПП'ї, що є в нас „карасі-ідеалісти“. (Сміх). Звісно під „Щупаком“ розумію весь наш бойовий вуспівський критичний актив.

Дрімати нам нікому не можна. Дрімати саме тоді, коли треба з усією рішучістю бити по ворожих, буржуазних силах, річ для члена пролетарської літературної організації неприпустенна.

Головний вогонь по буржуазних літераторах, по основній, правій небезпеці та примиренству до неї, не забуваючи при цьому також лівого опортунізму й б'ючи по них одночасно — на два фронти.

XXI

МИ МУСИМО ПЕРЕБУДУВАТИСЯ

Якої ж перебудови чекає від нас партія, як ми надалі мусимо працювати? Ми мусимо так перебудуватися, щоб найповнішою мірою забезпечити успіх творчої роботи письменників. Нам треба такої перебудови, що забезпечила б органічний зв'язок, постійну активну участь пролетарського письменника в соціалістичному будівництві. Потрібна така перебудова, яка забезпечить посилену боротьбу проти клясово-ворожих сил і тенденцій в літературі.

Що для цього треба? Для цього треба перебудувати ВУСПП на виробничо-творчий колектив, треба створити найсприятливіші умови для творчої роботи кожного члена цього колективу.

Ми не допомагали письменникові в його творчій роботі. Ми захоплювалися організаційною метушню, ми засідали, писали протоколи, резолюції, багато бігали, але мало допомагали письменникові в його творчій роботі. Секретаріат ВУСПП не скликав до цього часу жадної творчої наради, як це робить РАПП. Надалі нам треба найбільшу увагу зосередити на таких творчих виробнарадах — прози, поезії, драматургії, нарису, критики — якнайширше притягаючи до участі в цих нарадах робітників-ударників, покликаних до літератури, та цілий творчий і теоретичний актив нашої організації.

Секретаріат ВУСПП ніколи не ставив і не вимагав звіту від того чи того письменника, не цікавився, як він працює, чим йому треба допомогти, не цікавився його творчими планами, і тому в творчій роботі були елементи секретництва, письменник працював на свій страх і ризик, це породжувало елементи індивідуалізму і т. д.

Ми мусимо ліквідувати оргзасідательську метушню.

Ми мусимо зосереджувати роботу навколо наших журналів, що повинні стати центрами творчого життя організацій. Нам треба виробити і послідовно переводити в життя план роботи цілої організації.

Треба пам'ятати, що від успішності перебудови форм і метод роботи ВУСПП значною мірою залежить також перебудова всіх інших організацій ФОРПУ, в якій ВУСПП посідає провідне місце. Нам треба допомогти всім організаціям ФОРПУ, виявити і розгромити одверті та замасковані буржуазні, куркульські та пристосовницькі елементи в літературі, покінчити з літературщиною, ліквідувати рештки замикання в вузьке коло літературних інтересів. Все це мусить бути взяте під нещадний вогонь йому не може бути місця на новому етапі нашого розвитку.

Перебороти ці явища, рішуче по-більшовицькому перебудуватися, значить створити умови для виконання великих завдань пролетарської літератури — дати робітничій класі, її партії, комсомолу „Магнетобуди літератури“.

Немає і не може бути жадного розриву між виробничо-творчою перебудовою всіх ланок ФОРПУ і посиленням громадсько-політичного змісту роботи ФОРПУ та всіх її організацій. Навпаки така перебудова підсилює цей громадсько-політичний зміст роботи. Лише здійснюючи наші виробничо-творчі завдання, ми виконаємо ті вимоги, що ставлять перед нами партія і комсомол.

Ознаки до такої перебудови, до розгортання більшовицької самокритики, ми бачимо вже і в організації пролетарсько-колгоспних письменників „Плуг“, де робітничо-наймитська група „Трактор“ повела розгорнену атаку на пережитки старих метод роботи, повела боротьбу за здійснення вказівок партії щодо літератури. Ми мусимо активно допомогти перебудові „Плугу“.

Ми певні, що ВУСПП і „Молодняк“ за проводом партії та за активної допомоги ленінського комсомолу цю перебудову здій-

знять. На всій нашій дальшій роботі мусить позначатися активне втручання лєнінського комсомолу в справи пролетарської літератури, наша спільна робота з комсомолом. Ми певні також, що знайдуться окремі „скептики“, які не віритимуть в те, що ми спроможні здійснити цю перебудову. Ці „скептики“ будуть розчаровані, бо умови перебудови забезпечені від партії, забезпечено такі умови, за яких ми можемо і мусимо перебудуватися.

Товариші, в світлі історичних вказівок тов. Сталіна та його листа до редакції „Пролетарской революції“, в світлі боротьби за крєвні інтереси більшовізму, боротьби на два фронти, проти основної правої небезпеки, проти правого опортунізму, проти „лівацьких“ закрутів та „лівого“ опортунізму, проти троцькістської та всілякої іншої буржуазної контрбанди,— берімося до здійснення величезних творчих завдань, що стоять перед нами. „Немає таких труднощів, яких більшовики не могли б подолати“.

Ми ці труднощі подолаємо. Розгортаючи нещадну більшовицьку самокритику, підносячи наш рух на вищий ідейно-теоретичний рівень, вивчаючи науку Маркса, Лєніна, Сталіна і непримиренно б'ючись за лівію партії в літературі, ми створимо велике мистецтво соціалістичної революції, ми дамо робітничий класі, її партії і комсомолу „Магнетобуди літератури“. (Довгі гучні оплески).

І. В. К И Р И Л Е Н К О

ВУСПП І ПРОФСПІЛКИ¹

ТОВАРИШІ, дозвольте мені вітати конференцію від імени ВУСПП і Федерації

радянських письменників (оплески).

Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників з першого дня свого існування, як одну з передумов своєї роботи, своєї боротьби за пролетарську літературу, ставила найтісніший зв'язок з пролетаріатом, з своєю класою. Ми почали свою роботу 27 року, коли літературно-політична ситуація була надзвичайно складна й відповідальна. Всім вам відомо, що тоді на літературному фронті рясно цвіли не лише окремі троцькістські буржуазні націоналістичні збочення в окремих письменників, а існували цілі літературні угруповання, організації, які проповідували троцькізм, зафарбований українським націоналізмом. Лінією літературною ці угруповання проповідували олімпійське ставлення до широких мас робітництва, до тих початківців, які приходили з робітничої класи до літератури, вони хотіли нашу пролетарську літературу орієнтувати на європейську буржуазну, вони нашим шляхам пролетарської літератури

¹ Стенограма промови на I Всеукр. культконференції профспілок.

протиставили свої буржуазні шляхи. Утворюючи ВУСПП, ми виходили з ленінського розуміння завдань культурної революції, ми чітко стали на партійні позиції літератури, ми непримиренно боролись проти всіх непролетарських течій на нашому культурному фронті. Нас було надзвичайно мало. Масового літературного руху тоді ще не було і, звичайно, коли б ми поклалися на свої власні сили, ми б ніколи не досягли тих величезних успіхів, які ми маємо тепер. *Ми почували підтримку пролетаріату, підтримку від профспілок на кожному кроці нашої літературно-громадської діяльності.*

Кожен з вас пригадує ті величезні походи робітництва Донбасу, Дніпропетровського, Криворіжжя та інших індустріальних центрів до Харкова для зв'язку з пролетарською літературою та цілою пролетарською культурою. Так само й бригади письменників досить часто виїздили в робітничі райони.

На цьому першому етапі нашого тісного зв'язку з практикою робітничої класної профспілки відіграли величезну роль. Гірники, хеміки, металісти перші кликали нас на виробництво, перші творили умови, щоб ми могли безпосередньо від робітників, від наших читачів почути думки про той чи інший твір.

Але звичайно одних урочистих зустрічей для успішного творення української пролетарської літератури було замало. Творення української пролетарської літератури не вичерпується одними урочистими зустрічами. Щоб вирішити проблему масового пролетарського руху, треба було систематично, уперто, глибоко працювати всім нам разом з вами. Всі наші організації мобілізували тоді увагу навколо виробничої тематики, навколо включення всіх наших основних творчих кадрів у процес соціалістичного будівництва. Всі наші письменницькі кадри перебували більшість свого часу в Донбасі, Дніпропетровському, Криворіжжі, Миколазві та інших індустріальних центрах України, щоб вивчити той чи інший технологічний процес, вивчити життя й побут робітництва, щоб відтворити це в літературі.

На той час нам доводилося зустрічати сильний опір класового ворога в літературі. Нас висміювали за зв'язок з пролетаріатом, з профспілками, зокрема і в журналі „Літературний Ярмарок“, який (журнал) сумлінно продовжував стару дрібнобуржуазну, націоналістичну лінію „ВАПЛІТЕ“.

Там друкувалися дружні листи, в яких „друзі“ глузували з вуспівців: вони, мовляв, висять на фабричному комині, вичаючи робітництво та робітника. Зрозуміло, що ці статті — була вихватка класового ворога в літературному рухові.

Але „друзі“ з „Літярмарку“ дуже помилилися. Постійний зв'язок з своєю класою давав нам, вуспівцям, величезну зарядку до творчої роботи.

Твори Івана Микитенка, Ів. Ле, Кузьміча, Кулика та інших вуспівців і молодняківців посідали на полицях бібліотеки і на столі в робітника почесне місце. Ми цим самим відповіли тим,

хто не вірив у творчі сили пролетаріату. Ми цим самим відповіли і на заклик профспілок висвітлити героїчну боротьбу пролетаріату за соціалізм. Це був другий період боротьби, що відзначився припливом нових сил у літературу з лав робітництва, позначився політичним ідейним і творчим зростанням ВУСПП, позначився великою акумуляцією пролетарських сил у літературі.

Реконструктивна доба поставила величезні вимоги до літератури. Нечувані успіхи індустріялізації країни, суцільна колективізація і ліквідація на її базі глитаїні, як класи, нові соціалістичні методи роботи, все це поставило низку нових завдань перед пролетарськими письменниками. Треба було своєчасно ліквідувати неприпустиме відставання пролетарської літератури від загальних темпів нашого будівництва. Це відставання відзначили керівники партії в своїх виступах і статтях.

Зрозуміло, що цього відставання ми не могли перемогти силами лише письменників. І тут ваша допомога, допомога культурників профспілок, тих, хто працює в авангарді культурної революції, нам була конче потрібна. Без цієї допомоги ми не досягли б будь-яких успіхів.

Друге питання, яке постало перед нами в реконструктивний період, це підвищення теоретичного культурного рівня, цілковите опанування науки Маркса — Енгельса — Леніна — Сталіна, опанування діалектично-матеріалістичної методи, щоб ми могли з якнайбільшою пролетарською об'єктивністю висвітлити ті процеси, які відбуваються навколо нас. Без систематичної допомоги профспілок і комсомолу ми безсилі виконати ті завдання, що їх ставить перед нами партія.

Спілка пролетарських письменників ВУСПП і „Молодняк“ завоювала свої позиції в жорсткій класовій боротьбі на літературному фронті. Деякі наші профробітники заявили, що в нас непролетарської літератури, непролетарського мистецтва нема. Це неправильно, це опортунізм, це примиренство, проти якого треба рішуче боротися. У нас є ще непролетарська література, є непролетарське мистецтво. Далі загострюється класова боротьба на цій ділянці, і в цій боротьбі міцніє й шириться пролетарський фронт, і ми розбиваємо класового ворога, руйнуємо його цитаделі, але остаточно його ще не добили.

Тов. Лазоришак у своїй ґрунтовній доповіді наводив цілу низку прикладів про класово-ворожі вихватки в літературі. Перелік таких вихваток можна було б продовжувати до безкраю. Ще багато є в літературі замаскованих класових ворогів, які дуже вдало застосовують мімікрію, які, переховуючись за словесною еквілібристикою, протаскують свою класово ворожу нам контрабанду.

Але в цій боротьбі ми переможемо остаточно, бо стоїмо на партійних, пролетарських позиціях, бо виступаємо на фронті,

як складова частина своєї класи, бо до наших письменницьких лав прийшли тисячі робітників-ударників, кращих представників пролетаріату, творців і носіїв більшовицьких темпів у соціалістичному наступі.

Справді, призов ударників до літератури є подія величезної історичної ваги. Це величезна перемога партії і робітничої класи. Призов робітників-ударників було оголошено з ініціативи ВЦРПС і РАПП. Отже і тут профспілки й пролетарська література виступили разом і єдиним фронтом, щоб ліквідувати розрив поміж розумовою і фізичною працею, щоб піднести на вищий щабель наш літературний рух.

Мало вже залишилось у нашої літературі довговолосих письменників, „пророків“, „месій“, або тих, що виливають „мут“ своїх слів“ і терзають свої ліричні серця. Міцними когортами йдуть письменники-організатори класової боротьби на своєму підприємстві, письменники-творці і носії нових соціалістичних форм праці й на літературному фронті.

Треба сказати, що багато наших письменників досі перебували в обивательському богемському оточенні. Закликаючи робітників-ударників до літератури, ми творимо здорове пролетарське оточення для письменників. Це допоможе нам швидше ліквідувати старі традиції, що лишилися нам у спадщину від буржуазної літератури, яких ми досі остаточно не витиснули з письменницького побуту.

Коли ми досі часто говорили про так зване соціальне замовлення в літературі від пролетаріату, то на сьогодні цей термін уже себе вичерпав, він не відповідає дійсному станові речей. Що таке по суті соціальне замовлення? Це означає, що пролетаріат — замовець, а пролетарський письменник — виконавець. Такий розрив між пролетарським письменником і його класом був би невірний, бо пролетарська література нині є невід'ємна частина класової практики пролетаріату, що є водночас творець і культурних, і матеріальних цінностей.

Ми в літературі раніш говорили — центр і периферія, що центр мусить звернути увагу на периферію, бо периферія, мовляв, відстала тощо.

Але хіба на сьогодні в літературному відношенні можна назвати периферією, провінцією, такі центри, як Дніпропетровське, Сталіне, Дніпрелъстан, Кривий Ріг та інші, де зростають і борються надійні наші пролетарські літературні кадри, де вже робітники, закликані до літератури, висують нові таланти? Ростуть нові імена в українській літературі, які дають продукцію, творчість, що іноді може сперечатися з деякими „столичними“ письменниками. А раніш виходило так, що в центрі ніби сиділи письменники, як якісь олімпійці, а на периферії були початківці, що їх можна було ляскати по плечу. „Ляскання по плечу“ робітника-ударника треба відкинути, бо серед них є літературні сили, які, безперечно, коли ще не

стали, то стануть у перші лави творців пролетарського мистецтва.

У нас і досі дехто недоцінює призов робітників-ударників до літератури. Один письменник у Ленінграді навіть договорився до того, що це не призов ударників, а призов бездарників. Треба сказати, що лише класовий ворог, лише буржуа-олімпієць може говорити так про наш призов ударників до літератури. Але було б неправильно розвивати інтелігентське захвалювання ударників, схиляти голови перед ними, співати їм дитирамби, замовчувати їхні помилки. Треба сказати, що серед ударників є окремі товариші, які перебувають у полоні буржуазної літератури, буржуазних творчих метод, і вони, описуючи ті чи інші явища на заводі, на виробництві, часто відіграють не ту роль, яку треба було б відіграти. Мені в Дніпропетровському довелося випадково натрапити на один вірш. На перший погляд вірш нібито наш, радянський, але коли в нього вчитатися, то можна побачити одверту пропаганду ідей класового ворога. Вірш зветься „Батраки“.

Батраки, ви славні хлопці...
Всі ви вилізли з ярма,
Лише одне у вас лихो,
У вас хати ще нема.
Но ви, хлопці, не журіться
В комсомол ви запишіться.
Комсомол — такий союз:
Видвигає він у ВУЗ.

Оцей вірш нагадує мені того дядюшку на селі під час хлібозаготівель, який завжди каже — „я за радянську владу, я б радніший був дати хліба державі, алеж у мене немає“, а коли пошукаєш — знаходиш. Так і тут — „поступайте в комсомол, це такий союз, який посилав в ВУЗ“. Тут глузливо подано дуже обмежену роль комсомолу. В масу наших робітників-ударників іноді потрапляють графомани, халтурники, які думають, що література — надзвичайно легка справа, що кожен, написавши будь-якого вірша, зразу стає генієм. З таких людей ніколи не буде доброго поета, а погані робітники вже є. Такі люди, вважаючи себе за поетів, починають погано працювати на виробництві. Тут можна було б навести безліч халтурних творів. Це свідчить лише про те, що центральне завдання ВУСПП, профспілок і комсомолу є виховання цього ударника, бож в основному ударницький рух — це здоровий пролетарський рух, кадри ударників — це наші надійні кадри, які справді творять новий етап пролетарської літератури, але треба, щоб ударники опанували марксо-ленінську філософію, надбання всіх попередніх епох у літературі, щоб вони могли, критично використавши ці надбання, найшвидше просуватися шляхом творення нашої пролетарської літератури. Ми, зокрема ВУСПП, порядком самокритики, треба сказати, мало працювали коло виховання удар-

ників. Ми багато говорили про те, що треба видати для гуртків допоміжну літературу, збірки певних тем, проблем, які б вони проробляли на гуртку. Але ми цього не зробили в достатній мірі. Ми погано керували масовим ударницьким рухом. Ми тільки тепер ставимо питання про скликання всеукраїнського зльоту ударників і зараз ми звертаємось до профспілок, щоб вони не лише взяли активну участь у зльоті, а разом з нами провели цей зліт, виступаючи під керівництвом партії, як організатори літературного масового процесу на Україні. Так само надзвичайно мало зробила наша марксистська критика. Замість давати конкретну критику на творчість робітників ударників, замість вказувати їм на збочення, наша критика аж надто багато говорила про літературу „взагалі“, порушувала такі проблеми літературні, які мало кого обходили на даному етапі літературного руху. Часто наші теоретичні марксистські заклади розбирали питання про апокрифічну літературу, про чернечу творчість, патерики, а за стінами кабінетів буяло життя йшли тисячі нових робітників-ударників до літератури, несучи низку нових актуальних проблем. Ми мусимо домогтися, щоб критика була не взагалі критика, а конкретна, бойова, партійна критика.

Про видавництва. Наші видавництва часто видають халтуру, видають її лише тому, що письменник у минулому мав ім'я, при чому видають книжку так, що приємно в руку взяти, а творчість ударників залежується, по шухлядах, або видають її так, що в руки страшно взяти. Робітничі редакційні ради при видавництвах ще не посіли належного місця. Разом з профспілками треба взятися активізувати робітничі редакційні ради, щоб вони взяли під контроль всю роботу видавництва. (З місця — Де конкретні докази?). Можна дати багато прикладів. От візьміть книжку „Листи з чужих країв“ Черняка. Книжку видали чудесно, а ці листи справедливо названі „чужими листами з чужих країв“.

Треба як слід взятися за видавництва, примусити їх скласти такий видавничий плян, щоб там творчість ударників була забезпечена. Треба сказати, що ні ВУСПП, ні видавництва, ні профорганізації окремо не зможуть виконати всіх цих завдань, тут потрібна наша спільна робота під керівництвом партії. Деякі письменники й досі цього не усвідомили і вважають, що бути письменником значить уміти лише добре орудувати словом, що письменник може поверхово оглянути завод, написати твір про завод і вважати себе за пролетарського письменника. Те, що ми не утворюємо здорового пролетарського оточення письменників, часто відбивається на його творчості. Я прочитаю вірш одного молодого поета. Він пише, як він намагався опанувати індустріальну тематику, і цілком серйозно пише таке:

„І в надвечір'ї цвітуть орнаменти.
Гарно сидіти — квартал від заводу

Вечером тихим і вірші писати.
Дим над кварталом похило звиса...
О, тоді легше відчуту в нім вроду
Сидячи десь на квартал від заводу...

(З місяця: „До заводу не дійшов!“) Так, до заводу не дійшов. Такий „квартальний“ підхід до нашого виробництва, до заводу, до робітників, ця поверхова театральщина, яка спершу впадає в око людині — це величезна наша шкода. Я скажу, що не тільки цей товариш робить помилки, робимо помилки всі ми, роблю також і я, бо ми всі не маємо змоги серйозно, довго працювати на виробництві, вивчити його, щоб дати справжній твір, гідний нашої доби.

Профспілки й наша організація дуже мало працюють коло виховання письменників, дуже мало створюють умов для їх роботи (тов. Лазорцшак: „Зокрема ВУК друкарів“). Ми маємо і такі факти, коли 30 року друкують книжки з такою, приміром, „актуальною“ тематикою. Ось послухайте вірша в прозі:

„Я соромлюсь торкатися ручок. Твої ручки видаються мені золотими.

Я не смію тривожити рухливих покірливих пальчиків. Це ж вони наче серце виймають своєю безжурною грою!..

Чи посмію звести свої очі сяйливі на тихі рамена і, бодай півоком глянути на усмішку, що застигла в твоїх соромливих устах?

Ах, ні, я не можу звести свої очі. Я соромлюсь торкатися ручок“ (сміх).

Або слухайте ще одного „актуального“ вірша.

„Хто ти, що я кохаю тебе і ніколи не бачив?

Хто ти, що я голублю тебе й, мов золотий крем'ях, ховаю на дні свого серця?

Хто ти, невідома, незвана мені?

Хто ти, що я кохаю тебе і ніколи не бачив?

(Тов. Хвиля: „Скажи, хто писав?“)

Це писав, на жаль, член ВУСПП тов. Щербина. Це гнила інтелігентська лірика, яка шкодить нам у боротьбі за пролетарську літературу. А наші критики, замість зараз же викривати такі шкідливі книжки, замовчують їх, і я лише випадково натрапив на неї. Я наводив цілу низку прикладів зовсім не для того, щоб ми посміялися, а для того, щоб підкреслити, що нашу роботу в підвищенні теоретичного рівня письменника, нашу роботу в виховуванні письменника в дусі марксо-ленінського світогляду треба піднести на вищий щабель. Ми запроваджуємо в нашої роботи шість настанов тов. Сталіна, зробили для себе висновки з повчальної дискусії, яка була між комсомолом і РАПП у РСФРР, і в нас — між комсомолом і ВУСПП. Провадимо нашу роботу на основі листа тов. Сталіна до редакції журналу „Пролетарская Революция“ і на основі статей керівників нашої партії на Україні. Ми мусимо поставити пи-

тання про піднесення нашої масової літератури на вищий щабель, ми намітили низку конкретних заходів щодо боротьби за пролетарську літературу і в цьому відношенні маємо вже певний ефект, але ще недостатній.

Чим вимірюється успіх літературних організацій? Насамперед якістю продукції. Насамперед творами, що задовольняють вимоги пролетарської громадськості, що мобілізують пролетаріят на боротьбу за соціалізм.

Але ми ще не ліквідували відставання пролетарської літератури від темпів доби, ми не показали збірного героя соціалістичного наступу — робітника-комсомольця, ми ще надзвичайно мало зробили в справі створення історії фабрик і заводів, і це є найзначніша наша хиба.

Проте, товариші, в нас є вже деякі твори, що на даному етапі правлять за серйозний чинник у комуністичному перевихованні робітничих мас. Я згадаю лише деякі з них, як от: „Турбіни“ роман В. Кузьміча, „Інтеграл“ — Івана Ле, „Перша весна“ Гр. Епіка, „Переможці“ — Г. Шишова, а також творчість робітників-ударників — В. Собка — ХТЗ — (поезії), Д. Вишневецького — ХЕМЗ — (проза), Петра Грубника (ХПЗ), Хазіна, Каца, Башмака (Дніпрельстан), Харламова (Дніпропетровське) та багато інших творів свідчать про досить помітне творче зростання вуспівських кадрів.

Можна було б навести багато фактів, коли письменники, успішно опановуючи матеріалістично-діалектичну методику, дають високоякісну продукцію. Правда, ще є окремі помилки, трапляються окремі зриви, але в основному це є те, що ми можемо покласти на актив досягнень ВУСПП. Ми вже маємо величезні успіхи в галузі створення пролетарської драматургії. Всім відомий успіх, яким користуються по всьому нашому Союзу п'єси Ів. Микитенка: „Диктатура“, „Кадри, „Справа честі“. Ростуть нові драматургічні сили, які вносять в цю галузь багато нового. Ми маємо Романа Примера, який недавно прийшов до нашої організації і взагалі в літературу, але вже дав нам п'єсу „Еквівалент“ і тепер закінчує другу п'єсу „Амплітуда“. В першій п'єсі Пример глибоко по-філософському поставив проблему опанування техніки й винахідництва, в другій — проблему штучних дощів. Нарешті такі п'єси як „Пляцдарм“ — М. Ірчана, „Залізна бригада“ — Я. Городського, „Земля горить“ — А. Любченка, п'єси Корнійчука, Мізюна та інших являють собою не абияке досягнення ВУСПП і „Молодняка“ на фронті творення пролетарської драматургії.

Всі ці п'єси відгукуються на актуальні питання наших днів і в основному по-партійному, по-пролетарському розв'язують ці проблеми.

Товариші! ВУСПП — це насамперед виробнича організація письменників, це — ідейно-виховна організація, що ніякою мірою не повинна підмінювати відділ мистецтва НКО чи культвідділи

профспілок. Створення „Дніпробудів“, „Магнетобудів“ у літературі ніяк не можна підмінювати організаційною метушнюю, засіданнями, нарадами тощо. І тут починаються наші вимоги до профспілок. Що ми хочемо сказати у вас на конференції? Перше, щоб літературні організації вивести з такого становища, в якому вони зараз перебувають. Основний творчий актив ВУСПІ майже не має часу для того, щоб написати солідну річ, письменникам багато доводиться бігати по засіданнях, нарадах, і це дуже заважає нашій основній роботі. Перше питання, яке ми ставимо — це питання передання частини роботи щодо керування масовим літературним рухом профспілкам. Це не значить, що ми стоятимем осторонь. Ми будемо з вами зв'язані в повсякденній роботі, ми триматимемо повсякденний зв'язок з профспілками. Ми ніяк не хочемо і не можемо стояти осторонь, але треба, щоб основну роботу в масовому літературному рухові профспілки взяли на себе.

Треба посилювати кадри наших бібліотечних колекторів, бо колектори це — штаби, які дають генеральні настанови з приводу того чи іншого твору, і щоб цей колектор став на належну височину, треба, щоб там працювали відповідні витримані кадри робітників.

Тепер кілька слів про наші палаци культури в індустріальних районах України. Треба там посадити одного платного робітника-літератора. Мені доводилось часто бути на Донбасі, у Дніпропетровському, бути в палацах культури, і робітники-письменники буквально штурмують палаци культури вимагаючи літературної допомоги від нього. Приходять до палацу робітники, щоб дістати пораду, спитати чи вони правильно написали епіграму, вірша чи оповідання, а там немає людини, яка б могла їм допомогти в цьому.

Отже, треба при великих палацах культури посадити одного платного робітника, організатора масово-літературного руху. Я гадаю, що про це питання ми так само домовимось. Нарешті, я гадаю, що на великих підприємствах треба утворити лабораторії для письменників, щоб письменник, працюючи в галузі, припустимо, металургії, знав, що коли він піде до цієї лабораторії, він знайде належну для себе консультацію з цих питань — від інженера, техника, десятника, які допоможуть йому в'яснити все, що його цікавить.

Нарешті робітники надзвичайно багато пишуть листів про творчість тих чи тих письменників, надсилають ці матеріали до бібліотек. Робітник, прочитавши книжку, безпосередньо висловлює свою думку про неї.

Цей матеріал лежить по бібліотеках мертвим капіталом, а проте, це не мертвий капітал, це справжній капітал, надзвичайно потрібний нам. Ми завжди уважно прислухалось до думки робітника, і погано, що ці матеріали не доходять до письменника. Треба налагодити зв'язок читача з письменником. Всі

матеріали, що їх надсилають робітники, мусать доходити до письменника, вони йому допомагають виправити свої помилки.

Останнє питання, що цікавить нас — це те, що треба поліпшити матеріальний стан деяких письменників, зокрема письменників-ударників. Серед них є здібні люди, талановиті люди, які мають уже деякі твори. Вони виявили себе як письменники з великою потенціальною силою і багатющим матеріалом. Ось для цих письменників треба створити певні умови. Це питання правильної організації нашої літературної роботи і на це питання так само профспілки повинні звернути особливу увагу, даючи здібним робітникам-ударникам творчі відпустки, відраджень тощо.

Було б невірно говорити, що профспілки до цього часу нічого не робили. Ми працювали з профспілками останні роки досить непогано. Навіть на президії ВУРС стояло питання про літературу, ми провадили кілька кампаній спільно з профспілками, але робили це без певного плану, неорганізовано, багато тут було зайвого. Зараз стоїть питання про плановість у нашій роботі, про плановий конкретний щільний зв'язок пролетарської літератури з профспілками. Зокрема треба відзначити позитивну роботу таких міськпрофрад, як Харківська, Дніпропетровська, Криворізька, Сталінська, Горлівська та інші. В цих міськпрофрадах наші літературні організації завжди знаходили потрібну підтримку у всіх питаннях, що цікавили наші літературні організації. Ті величезні завдання, які поставля перед нами і перед всією пролетарською літературою, перед цілим культурним фронтом XVII Всесоюзна партконференція, зокрема про ліквідацію тих причин, що породжують класову нерівність, про переробку людського матеріалу, про переробку всіх трудящих мас на свідомих будівників соціалізму — ставлять перед нами цілу низку надзвичайно великих проблем. Що значить для пролетарської літературної організації завдання перетворити трудящу людність на свідомих будівників соціалізму? Це значить, що своїми творами ми повинні виховувати свідомих більшовиків у боротьбі за соціалізм.

Закінчуючи, я знову підкреслюю величезну історичну вагу тих завдань, які поставила перед нами XVII партконференція, які поставила перед нами доба переходу в другу переможну п'ятирічку. Тільки спільно з профспілками українська пролетарська література під керівництвом ЦК КП(б)У успішно виконає ці завдання, дасть справжні „Магнетобуди“ „Дніпробуди“ пролетарської літератури. (Оплески).